

Magyar

X

Öskutatás

1.

Kőrösi Csoma Sándornak, a magyarság belsőázsiai kapcsolatai első kutatójának szobra. Antal Károly műve.

POLIGONÁLIS NYELVHASONLÍTÓ MÓDSZER.

BÁRCZY ZOLTÁN. (Budapest.)

Az alábbi tanulmány Orbán Árpád tízszerű "SOKSZÖGES, DÉLIES SZOROKONITASI RENDSZERE"-n alapszik.

Sajnovics János S. J. Demonstrációját (1770-től) az összehasonlító nyelvészet alapjainak tekinti a tudományos világ még napjainkban is. Sajnovics összehasonlító módszere iskola lett, s mint a legtöbb ilyen, egyirányúvá merevedett. A fejlődés pedig megköveteli, hogy a kutatás tere ne szűküljön, hanem ellenkezőleg, mindig inkább szélesedjen. Sajnovics zsenije nem időzött volna el Verdő-sziget lakóinak nyelve és nyelvtana mellett, ha módja lett volna nyelvészeti tanulmányokat végezni a Kaukázuson innen és túl...

Sajnovicsot erre a kutatómunkára Hell Miksa mellett Leibniz Vilmos is sarkallta a többször megismételt kijelentésével, hogy: "...semmi sem nyújt több világosságot a népek őseredetére, mint a nyelvek összehasonlítása..."

Bárczi Géza "Magyar szófejtő szótára" V. oldalán azonban óvatosságra int: "Az alkalmi szófejtők rendszeren úgy vélik, hogyha két nyelv egy-egy szava hangalakjában és jelentésében hasonlít egymásra, akkor a két szó azonos eredetű." Helyesen állapítja meg azonban, hogy alig képzelhető el magyar ember, akit a nyelvének multja ne érdekelne, de egész különösen a szókincs eredete tarthat számot a figyelemre.

Az anyanyelvet szerető és féltő magyarság már attól tartott, hogy a magyar nyelv kutatása során "hivatalos álláspont" gyanánt kialakított egy-egy tétel dogmává merevedik, amikor megjelent egy fontos könyv Hajdu Pétertől: "Bevezetés az urali nyelvtudományba." címmel (1966.) A könyv 33. oldalán az alábbi következtetés olvasható: "...ha több nyelv között aránylag nagyszámu egye-

zést tapasztalunk, akkor ezekre történelmi magyarázatot kell keresnünk - átvétel vagy genetikai rokonság."

Sajnovics Jánost kutató munkájában ugyanennek a ténynek a felismerése vezette, mint későbben Körösi Csoma Sándort is, nevezetesen, hogy nemzetünk nyelve merőben eltér a körülöttünk élő vagy velünk történelmünk során kapcsolatban álló népek nyelvétől.

Sajnovics összehasonlító nyelvészetére sokan és szívesen hivatkoztak az elmúlt kétszáz év alatt, annélkül, hogy valóban és sokrétűen elemezték volna.

Mi a nyelv? A tudat hordozója! A tudat - érzelem és értelem. Az érzelem szubjektív, míg az értelem objektív. Ennek megfelelően kétféle nyelvészt ismerünk. A "grammatista" (alaki) nyelvész az értelmi, objektív területen áll és a lényegét az alakban keresi, az alakot méricskéli. A másik az intuitív, szubjektíven kereső nyelvész - főleg írók, költők, - akik a tartalomra figyelnek s az alaki szabályt sokszor figyelmen kívül hagyják s egy epigrammában többet és szebbet tudnak kifejezni, mint a nyelvész egész kötetnyi munkájában. A nyelvésznek csak egyetlen igen szava van, holott ennek a szónak kérdező, kijelentő, sőt felháborodott tagadást jelentő formája is van.

A nyelvészek e két csoportja nem érti és kölcsönösen lebecsüli egymás munkáját és eredményeit, pedig az azonos cél vonzása összekapcsolhatná őket. Szeretnénk, ha az itt ismertetésre kerülő nyelvvizsgálati módszer betölthetné köztük a híd szerepét.

Sajnovics és Körösi Csoma az ősi alapnyelvet is kutatták. Ez okozta a jezsuita szerzetes tragédiáját is, mert ellentétben az Ó-szövetséggel, nyelvünket nem a bábéli, akkoriban "zsidó" ősnyelvnek ismert gyökérből származtatta. Az iskolák a reformációig azt tanították, hogy mert az Ó-szövetség az ember, sőt a világ teremtésével indult útjára, tehát mindennek a kezdete és így a nyelv kutatás fölösleges időtöltés.

Megvető lekicsinylés kísérte Aeneas Sylvius Piccolomini irásában, a "Cosmografia"-ban (1509) található közlést: "A magyarok rokoni, leszármazottai az Ázsiában pogány vadságban élő szkitáknak és joguroknak s nyelvük is egyezik a Pannoniában élő magyarokéval!"

A héber-magyar nyelvrokonság hirdetői, ahogy nevetségessé tették Piccolominit, később ugyanúgy megalázták, meggyötörték Sajnovicsot is, aki a nyelvészettől sértődötten vonult vissza csillagászati és matematikai tudományához. Egészsége megtört és két év alatt a

lig 52 éves korában már aránylag fiatalon elhalt.

Hajdu idézett művében "jóli smert tétel"-nek nevezi az itt-ott előforduló két "morféma" (szó) közti véletlen egyezésnek a lehetőségét két nyelv esetében mindig nagyobb, mint többel való hasonlításnál. A kutatók eddig külön-külön tárgyalták az urali-indogermán, urali-altáji, idogermán-szemita, indogermán sumér stb. nyelvcsaládok egyezéseit. Megbízhatóbb eredmény várható azonban akkor, ha valamennyi eurázsiai nyelvcsalád nyelvét együttesen hasonlítjuk össze. (i. m. 91. old.)

Közel azonos megállapítással találkozunk Orbán Árpádnak a Széchényi Könyvtár Nyilvános Kézirattárában elhelyezett: "Finnugor kútfők újjárendezése" c. 1954-ben kelt tanulmányának 363. oldalán. Hajdu Péter pedig könyve 41 oldalán az "alapnyelv" kutatásához az általános nyelvészetten túl az embertant, a nyelvfilozófiát és a valószínűségi számítását ajánlja, melyek a paleolingvisztika kérdéseire "már óvatosan fogalmazott válaszokat tudnak adni".

Az itt ismertetendő módszer a rokonítást szemléletessé teszi, melyhez az ösztönzést szintén Orbán Árpádnak a Széchényi Könyvtár Nyilvános Kézirattárában lévő "Fol. Hung. 3108/1962. számú u. "sokrétű" tanulmánya adta. A grafikus ábrázoláshoz felhasznált szójegyzék ugyancsak Orbán Árpád munkája.

A hazai nyelvtudomány kiválóságai mellett meg kell még emlékeznünk Ch. Pierre (1839-1914) és Ch. Morris (1901-) munkásságáról, akik a nyelvelemzést, a semiotikát tudományos alapra fektették. A semiotikát szintaxis, szemantika és pragmatika tudományágakra osztották fel. A szintaxis a jeleg megjelenési formáját és a különböző írásjelek egymásközti viszonyát tanulmányozza. A szemantika az írásjelek és az általuk meghatározott fogalmak összefüggéseit vizsgálja. E két tudományág egyúttal matematikai is, mert ezek algebrailag is kifejezhetők. Ezért elektronikus számítógépekkel a legkülönbözőbb szintézist lehet a két említett tudományággal végezni.

A pragmatika már összetettebb tudományág, amelyben a szemantika és a szintaxis elemei a teljes környezetre vonatkoznak, ahol a nyelv él és összefügg az emberrel és így nem nélkülözhet számos intuitív elemet sem.

Ma azonban már remélhető, hogy az elektronikus számítógépek részére kísérlet alatt álló "programnyelv" megfelelő ekvivalens kódjai az intuitív elemeket exakt irányban is rögzíteni és kifejezni képesek lesznek és ez nagyban hozzá fog segíteni az alapnyelv megismeréséhez. A matematikailag valószínűsített alapnyelv létezésé Orbán

Árpád és Hajdu Péter munkájából egyaránt kikövetkeztethető.

Az alább következő grafikus ábrázolás célja, hogy a nyelvcsaládok közötti rokonítást vagy rokoníthatóságot ne csupán szemléletessé tegye, de az eddigi bizonygatás kifejezés helyere a bizonyítás szó kerüljön.

A feldolgozott 200 a lapszó (ösműveltségi szó) alkalmas arra, hogy az alapul szolgáló kétszáz magyar szót 100 %-nak tekintvén ehhez mérve megszerkeszthetjük a gyakorisági histogrammot és a Gausz-féle haranggörbét is, amely együtt szemlélve óvatos választ ad az "eredet" és "összefüggés" kérdéseire is.

A poligonok mindegyikén dupla vonallal jelöltük kiinduló forrásként Bárczi Géza Szófejthető szótárának meghatározásait. Abban az esetben, ha Bárczi G. valószínűsítését igazolni tudjuk, akkor a kettősvonallal belekapcsolódik a poligonba. De ha a meglepően nagy számú "eredete ismeretlen" meghatározást nem tudjuk a megkérdőjelezetten feltételezett nyelvcsaláddal rokonítani, abban az esetben a kettősvonal a poligonon kívül marad. Vizsgálódásaink azt bizonyítják, hogy a 200 ösműveltségi szó rokonítása esetén egyetlen szó mellett sem maradt az "eredete ismeretlen" megjegyzés.

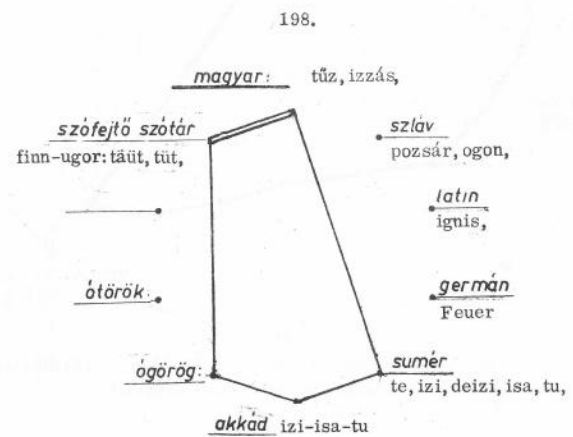
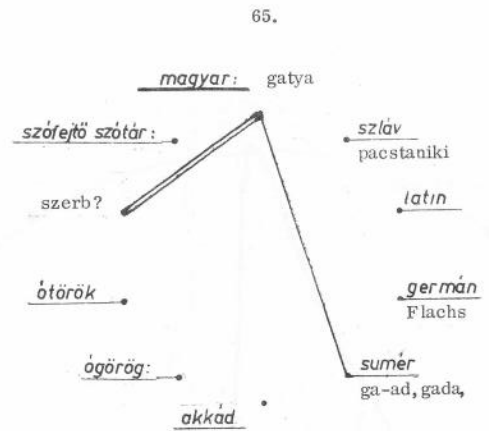
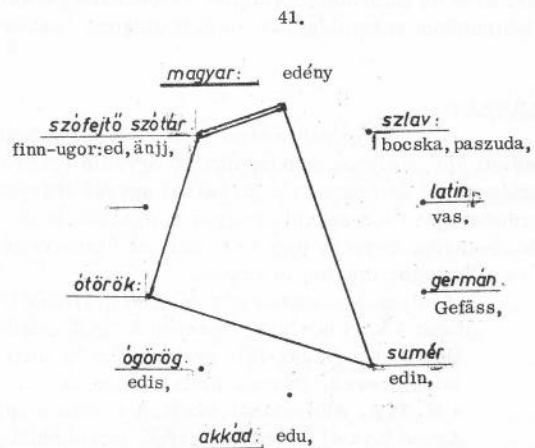
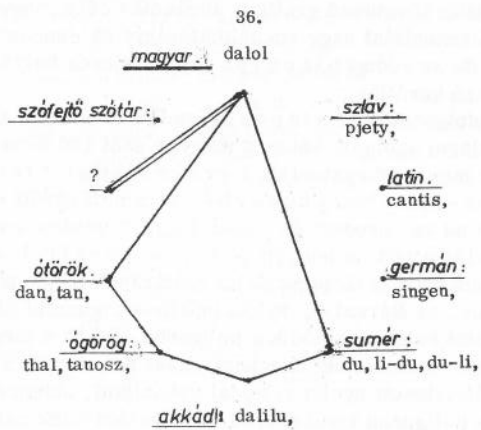
Szeretnénk, ha ez a grafikus és egyben fogható és mérhető értékelés lökést adna az információ elmélet, valószínűségi számítás, de főképp az elektronikus számológépek mellett dolgozó szakembereknek...

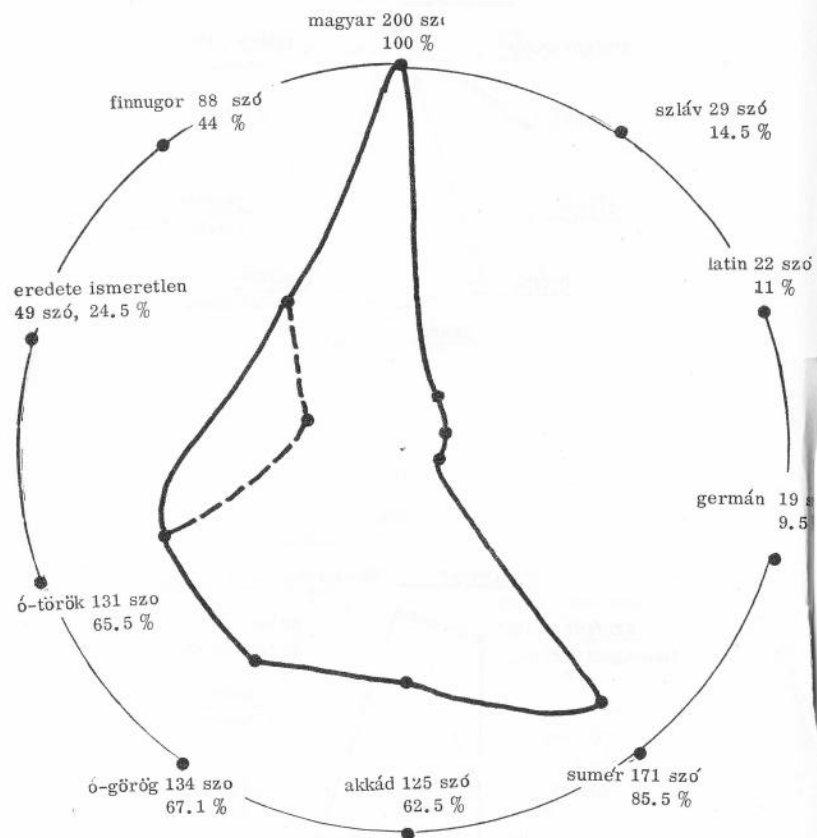
JELMAGYARÁZAT :

A vizsgálati módszer alapja a 200 szónak megfelelő 200 elméleti kör, melynek mindegyike 10 egyenlő részre van osztva. A 10 osztás mellé az óramutató járásával egyező irányban a következő sorrendet követik a szavak: magyar szó, szláv, latin, germán, sumér, akkád, ó-görög, ó-török (egy üres hely az "ismeretlen eredetű" szónak) és a finnugor megfelelő szavai.

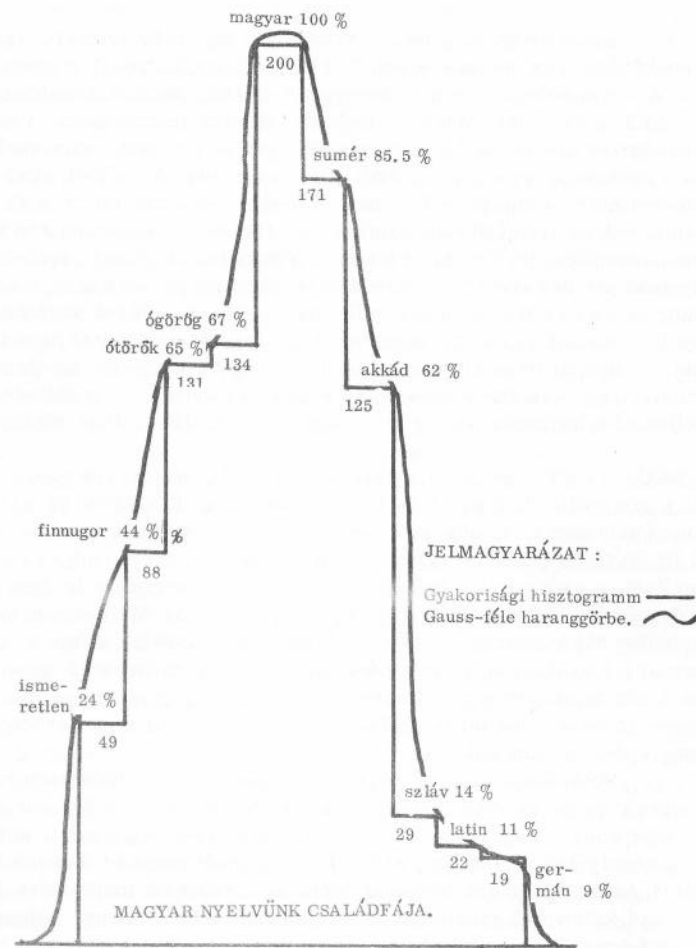
(Helyszűke miatt a kézirat 200 grafikonja helyett itt csak 4 kört közlünk, valamint a "gyakorisági körgrafikont és a Gausz-féle gyakorisági haranggörbét. A jeles szerző, Bárczy Zoltán műve, amely jelenleg a M. T. A. elbírálását várja. A munka alapját Orbán Árpád "Az új délies-sokszögű szórokonítási rendszer" c. munkája képezi. Mindkét munkát rövidesen igyekszünk kiadni.

a szerkesztő.)

200 ÓSMŰVELTSÉGI SZÓ POLIGONÁLIS GYAKORISÁGI KÖRGRAFIKONJA. (Orbán Árpád alapján.)

JELMAGYARÁZAT :

Gyakorisági hisztogramm —
Gauss-féle haranggörbe. ~

MAGYAR NYELVÜNK CSALÁDFÁJA.

Magyar

Őskutatás

Lingüística Húngara

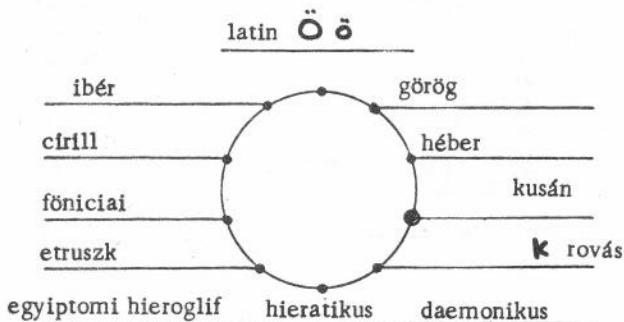
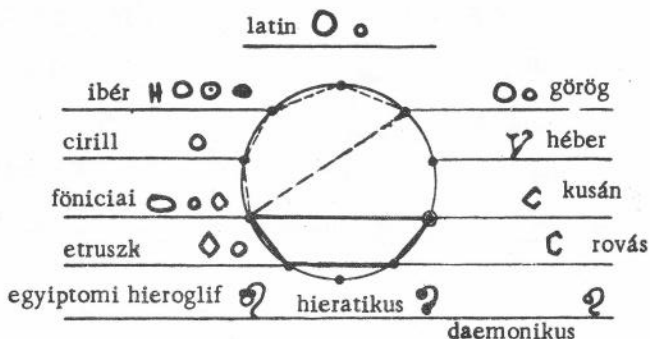
3.

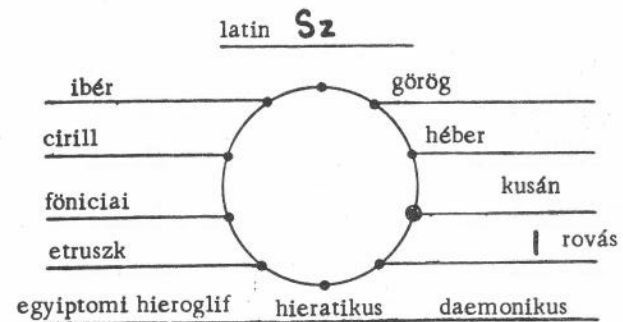
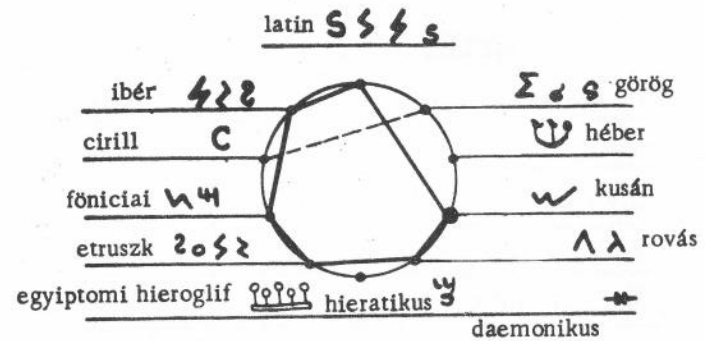
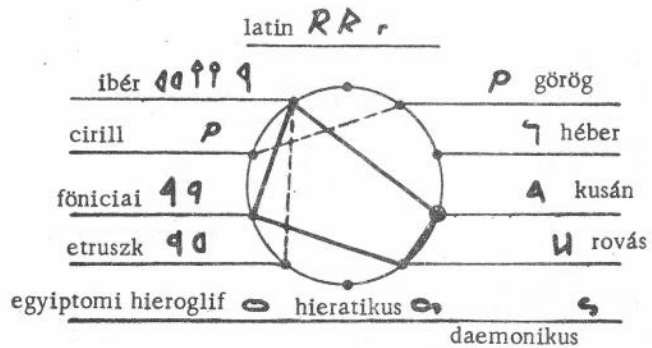
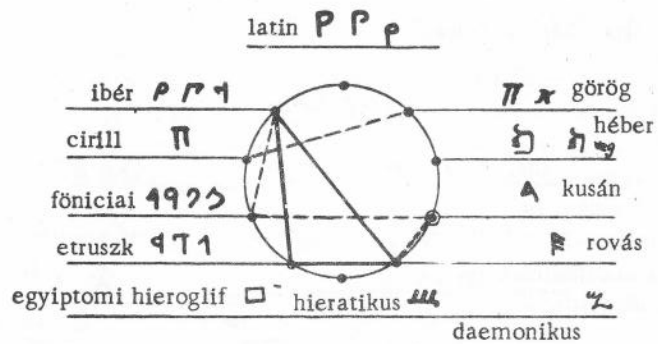
Regensburg-i avar lovas domborműve.

X

AZ IRÁSJELEK POLIGONIÁJA

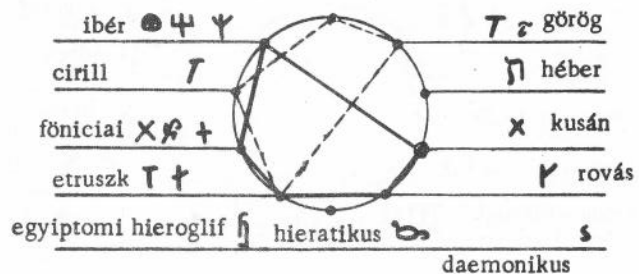
irta : Bárczy Zoltán

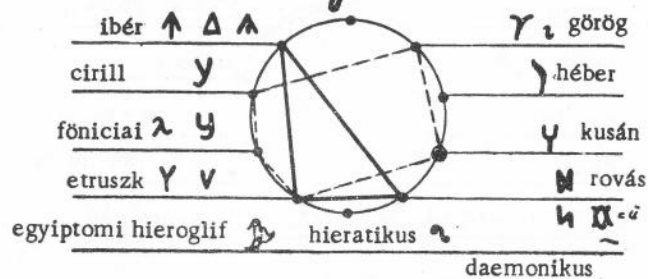

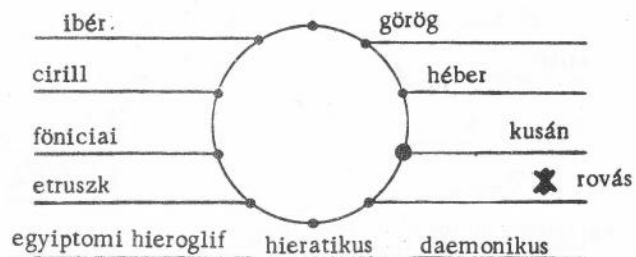
latin T t

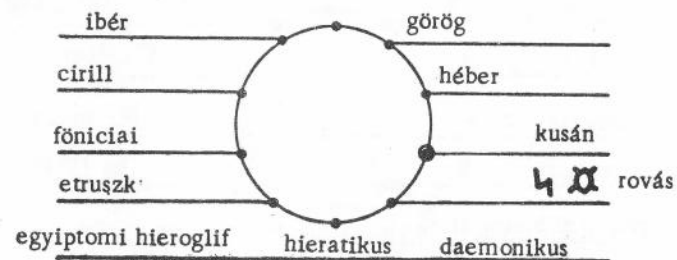
latin U V u

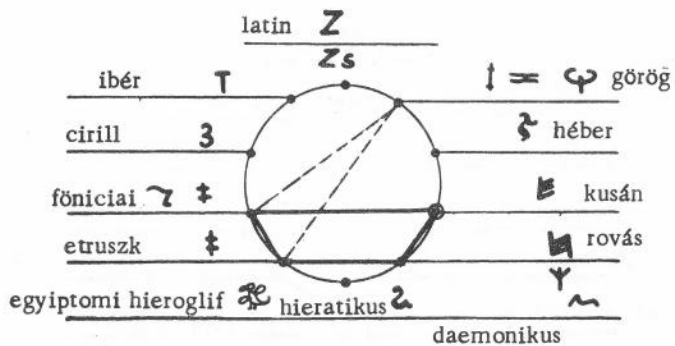
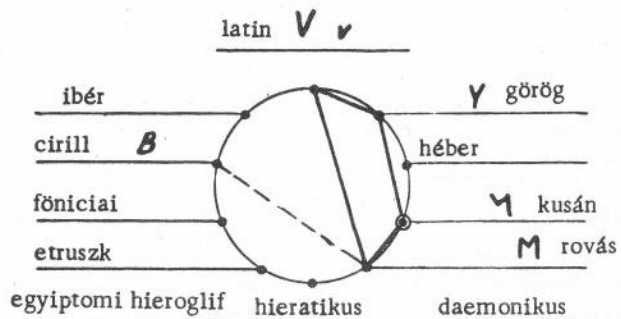

latin Ty

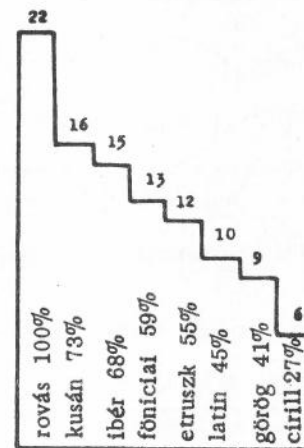

latin Ü

Gyakorisági hisztogramm:

Gyakorisági körgrafikon:

